

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת
לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי

נושא השבוע: לקראת פסח (א)

יז אדר תש"פ 1315 (שנה כה')

ההפטרה: "ויחי דבר" (יחזקאל לו)

פרשת כי תשא – שבת פרה

אלוהי מסכה לא תעשה לך את זוג המצות תשמור שבעת ימים... אשר ציויתך...

כי בחודש אביב יצאת ממצרים" (כד, יז – יז)

מדוע נסמך עניין חג המצות ל"אלוהי מסכה לא תעשה לך?"

לפי שכל עניין חטא העגל שעשו הערב רב היה כיוון שכיחשו ביציאת מצרים, לפי שאמרועל העגל (לבח) "אלה אלוהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים", ואמרו שכל הניסים שארעו להם עשה משה ע"י כשפים. וכשאנו מקיימים מצוות הפסח שהוא זכר ליציאת מצרים אנו מכירים בכוחו הגדול של הקב"ה שהוציאנו ממצרים ועשה לנו את כל הניסים שהיו נגד הטבע וההיגיון האנושי, ואנו מוכיחים בזאת קבל עם ועדה שהקב"ה הוא הפטרון של העולם שעושה הכל כרצונו ומשדד מערכות הטבע כרצונו. (מעם לועז)

"לא תשחט על חמץ דם זבחי ולא ילין לבוקר זבוח זוג הפסח" (כד, כה)

הגמרא בפסחים (ה). לומדת מכאן שזמן ביעור חמץ הוא בחצות יום של י"ד בניסן שכתוב: "לא תשחט על חמץ" - את קורבן פסח כשעדיין החמץ קיים ולא הגיע זמן ביעורו.

ומאחר ששחיטת קרבן הפסח מן התורה כשירה מחצות יום אף זמן השבתת החמץ הוא באותה שעה.

אבל חז"ל הוסיפו לאוסרו עוד שתי שעות קודם, משום גדר וחשש שמא יטעו בשעות ונקראת "שעה חמישית" הנהוגה כיום, שממנה אסור להימצא חמץ ברשותנו. וזהו היסוד לאיסורי דרבנן, משום גדר וסייג כדי שלא יגיעו לעבור על איסור תורה החמור. (ע"פ טור אור"ח סי' תלא וסי' תמג ו"ע שם ס"א ומשנ"ב - הלכות פסח)

פרשת פרה מהי?

בשבת שלפני "שבת החודש" קוראים פרשת פרה, שבאה להזהיר את ישראל להיטהר קודם הפסח כדי שיוכלו להקריב קרבן הפסח במועדו. ואע"פ שבעוונותינו חרב בית המקדש ואין לנו קרבן ולא טהרה, אנו מחזיקים בתורת הטהרה ולומדים מצוותה בזמנה, ונחשב לנו כאילו היתה לנו מטומאותינו והכשרנו עצמנו להקריב קורבנותינו במועד. לדעת הרבה פוסקים קריאת פרשת פרה היא מצוות עשה מן התורה, ולכן יש להקפיד לקרוא בס"ת המהודר ביותר והציבור יכוונו לצאת ידי חובת הקריאה, וראוי ונכון שנשים שיכולות תבואנה לביה"כ לשמוע קריאה זו.

מציאים שני ספרי תורה: בראשון-קוראים בפרשת השבוע שבעה עולים [ואומר חצי קדיש], ובשני מפטיר -פרשת פרה (במדבר יט, א-כב) [ואומר חצי קדיש] (ילקו"י פורים, ס' התודעה, שו"ע אור"ח סי' תרפה ס"ב-ג, ס"ז כה"ח ס"ק כח, משנ"ב שם).

מתנת האפיקומן שהושבה

מעשה שהיה



כשהייתי בן 6, חלמתי על אופניים גדולות ומבהיקות שיהיו רק שלי. הייתי מסתכל על חברי שרכבו על אופניהם ודמיינתי שגם לי יש אופניים כאלו. היינו משפחה ברוכת ילדים, אבי היה טרוד מאוד בפרנסה, מותרות לא היו בנמצא כך שעל אופנים יכולתי רק לחלום. ליל הסדר הגיע, דודי אליהו הגיע אלינו עם סבתי, הצלחתי "לגנוב" את האפיקומן וכשהגיע הזמן להחזיר הוא שאל אותי הזמנים ע"פ לוח "אור החיים" של אופק ת"א * נא לא לעיין בזמן התפילה * סוף זמן ק"ש 8:09-8:15

כניסת שבת: 5:28

יציאת שבת: 6:20

יציאת שבת: 7:02

בחיוך מה אני מבקש בתמורה. החלטתי להעזי "אני רוצה אופניים" אמרתי והשתתקתי. כולם הביטו בי בתדהמה מבלי לומר דבר. "אופנים" חזר אחרי אחי בטון שאומר "אלו חלומות יש לו".

התחרטתי על הבקשה ומלמלתי "סליחה" ורצתי להביא את האפיקומן, רק עיניו של דוד אליהו המשיכו ללוות אותי, הוא אמר לי: "אל תצטער דוד, זה בסדר גמור". איש לא דיבר איתי על האופנים יותר, אבל למחרת איסרו חג כשחזרתי מהת"ת חיכה לי דוד אליהו "הבאתי לך הפתעה" אמר בחיוך צופן סוד, ירדנו לחצר שם ניגלו לנגד עיני זוג אופנים חדשות בדיוק כמו שרציתי שיהיו לי, "אני... לא יודע" – אמרתי והשתתקתי. "זה בסדר, דיברתי עם אבא והוא הסכים לך, אתה יכול לרכוב עליהם כבר עכשיו" אמר. הרגשתי כי כולי רועד מהתרגשות, לראשונה בחיי רכבתי על אופנים משלי מבלי לבקש טובות מאף אחד. הבטתי באופנים והרגשתי האדם העשיר ביותר בעולם. בחג השבועות שוב התארח אצלנו דוד אליהו, חיכיתי שנהיה שנינו לבד. "רציתי להגיד לך, דוד אליהו, תודה רבה על האפיקומן", "כבר הודית לי" הזכיר לי בחיוך. "נכון, אבל רציתי לומר לך שיום אחד גם אני אקנה לך אפיקומן..." ברגע הראשון הוא הביט בי במבט מתפלל ולאחר 2 דקות הפך החיוך לצחוק של ממש. הוא הרים אותי גבוה ואמר: "אתה ילד נהדר, ואני שמח שאתה חושב עליי. ואתה לא צריך להחזיר לי", אך אמרתי שוב בקול בוטח ונחרץ: "לא, יום אחד אני אחזיר לך, אתה תראה". "טוב, בסדר" – נכנע הדוד. שנים חלפו, זכרתי את ההבטחה שלי כל הזמן. דוד אליהו הקים את ביתו ונולדו לו ילדים, כמעט ולא ראיתי אותו פרט בשמחות משפחתיות. התחתנתי גם אני, לצורך עסקי נאלצתי לצאת לארצות שונות כמה פעמים בשנה. שנה אחת טסתי לסין שבוע לפני פסח "אחזור בעז'ה לליל הסדר" אמרתי לאשתי. ההתחלה היתה כמו שתכננתי, רכשתי במהירות את הדברים שהיה עלי לקנות ואף הזמנתי כרטיס טיסה חזרה ליום לפני ערב פסח. היה עלי לטוס בטיסה פנימית, קבוצה של נערים יהודים כבני 18 משכה את ליבי וגרמה לי לצביטה של כאב. לפתע שמעתי אחד מהם קורא למישהו "רוז" הסתובבתי, היה זה שם משפחתי, האם מישהו מכיר אותי כאן? תהיתי, אך לא. הבטתי על הנער שנקרא כך, משהו בפניו היה לי מוכר, "עוד מעט נגלה שאנו קרובי משפחה" גיחכתי לעצמי. בבת אחת נזכרתי במידע ששמעתי מזמן על בן זקוניו של דוד אליהו שיצא לתרבות רעה, לא ידעתי פרטים אודותיו מלבד שמו, אך התפללתי עליו מדי יום מבלי להכירו. הייתי חייב לברר האם זה הוא, "שלום" אמרתי להם וכולם השתתקו, פניתי אליו ושאלתי: "לאבא שלך קוראים אליהו?", "כן" הוא ענה והביט בי בחשדנות. "נדמה לי שאנחנו בני דודים" אמרתי לו. "נעים מאוד" אמר בקול לא נעים. "איפה תהיו מחר בליל הסדר? חוזרים הביתה?" שאלתי, "לא, אנו נשארים כאן, תכננו טיולים מרתקים", השיבו. "מה אתם אומרים, אולי נארגן ליל סדר ביחד?", הסעודה על חשבוננו. הם סרבו אך אני הייתי עקשן גדול וניהלנו דין ודברים, ולאחר שהבטחתי להם כי אין לי כוונות להטיף להם מוסר הם הסכימו, החלפנו מספרי טלפון והבטחתי לעדכן אותם. התקשרתי לאשתי וביקשתי את רשותה להישאר, היא הסכימה ואמרה כי בננו הבכור יגיע עם משפחתו וינהל את הסדר. הגיע ליל הסדר, שרנו וקראנו ביחד את ההגדה וסיפרנו סיפורים על יציאת מצרים. "תאמר לנו מה גרם לך לוותר על עריכת הסדר עם בני המשפחה ולהישאר איתנו?" שאלו.

"זו מתנת אפיקומן שאני חייב לדוד שלי, אביך", אמרתי וסיפרתי להם על אצילות המיוחדת, כשעיניו של בן דודי זהרו. לאחר ליל הסדר התקשרתי לדוד אליהו וסיפרתי לו שפגשתי את בנו ויחד ערכנו את ליל הסדר, הוא בכה מהתרגשות ואמר כי בנו יתקשר וסיפר על ליל הסדר המיוחד שחווה וכי הוא מקדים את שובו הביתה "אני מעריך את מאמצך דוד, אין לי דרך להשיב לך על כך" אמר, "אינך צריך להשיב, פעם הבטחתי לך שאקנה לך מתנה לאפיקומן" השבתי.

(מרוה לצמא)

הלכות ברכת האילנות

פינת ההלכה



א. הרואה בימי ניסן אילנות מאכל שמוציאים פרחים (הוא השלב שלפני גדילת הפרג) צריך לשבח ולהודות לבורא עליהם, וברכה זו אומרים

פעם אחת בשנה בלבד בחודש ניסן. (שו"ע אורח סי' רכו ס"א).

ב. זמן ברכה זו הוא לכתחילה בתחילת חודש ניסן (שו"ע פס), ואם לא הזדמן לו יברך במשך ניסן, ואם לא הספיק רשאי לברך בחודש אייר (שו"ת יח"ד ח"א סי' א) וכן אין להקדים לכתחילה ולברך בחודש

אדר, מ"מ אם יצא (הלכה כדרכה לגר"ד יוסף סי' רכו ס"ו).

ג. מותר לברך ברכת האילנות גם בלילה לאור החשמל כשמבחין בפרחים (חזו"ע פסח עמ' יא), אך כיון שכוללת מזמורי תהילים ונתינת צדקה עדיף לברך ביום (מאזת אברך סי' 7).

ד. טוב לברך ברכה זו במניין דווקא (כה"ס ס"ק ז) מ"מ זריזים מקדימים למצוות, ואם רואה שבר"ח ניסן אין מנין עדיף שיברך לבד ובר"ח (חזון עובדיה ח"ב עמ' טו).

ה. גם הנשים תברכנה ברכה זו ותעמודנה במקום נפרד מהגברים (חזון עובדיה עמ' ז), ונכון לחנך גם את הקטנים לברך (תורת מועדים פ"ב ס"י). ואם הקטן יהיה גדול (בגיל 13) במהלך חודש ניסן לא יברך בתחילת החודש אלא רק כשימלאו לו 13 שנים (ד. ע.ג.).

ו. מותר לברך ברכת האילנות על עצים שנמצאים בשטח פרטי מגודר מבלי לבקש רשות מהבעלים כשנמצאים מחוץ לגדר, אבל אם רוצים להיכנס לתוך השטח הפרטי יש לבקש קודם רשות. וכשמברכים ברכת האילנות מוקדם בבוקר יש לשים לב לא לברך בקול רם ובפרט שנמצאים במניין כדי לא להעיר את השכנים (מאזת אברך סי' ו).

ז. יש לברך על אילנות שמוציאים פירות למאכל, אך לא על אילנות סרק (סי' רכו משנ"ב ס"ק ז) ואם עבר וברך אינו צריך לחזור (חזו"ע עמ' יג). ויכול לברך על אילנות בתוך שלוש שנים לנטיעתם (פס עמ' יט).

ח. לעניין ברכת האילנות על עצי פרי המורכבים מין בשאינו מינו :

***יש אומרים** שאין לברך עליהם "ברכת האילנות" [שמברכים בחודש ניסן] הואיל וקיומם הוא נגד רצון הבורא לכן אין לברך ולהודות לה' יתברך על כך (ש"ת הלכות קטנות ח"א סי' ס, ב"ח פ"י ראה שנה א' אות יא, ש"ת רב פעלים לז"ח ח"ב חלק אור"ח סי' לא, כה"ח סופר סי' רכה ס"יא, ש"ת אור לציון לגר"צ אבא שאול ח"ג פ"ו ס"ג, ברכת ה' לגר"מ לוי ח"ד פ"ד ס"לצוג, פסח כהלכה לגר"מ כהן סי' ז ס"טו, ש"ת מנחת יצחק לגר"י וייס ח"ג סי' כה ס"ג, ש"ת התעוררות להש"ק סופר רב ואב"ד ערלוי ח"א סי' קה ועור).

***ויש חולקים** ואומרים שהברכה היא על כללות הבריאה ולכן יכול לברך על עצי פרי מורכבים (ש"ת שאלת יעב"ז ח"א סי' סג, ש"ת חתם סופר ח"ו סי' כה, ש"ת יגל יעקב חלק אור"ח סי' יב ס"ב).

***ואף על פי שהרצפה לסמוך על סברה שניה ולברך עליהם אין למחות בידו, מכל מקום הבא לשאול** לכתחילה מורים לו שלא לברך משום שיש ספק (ש"ת יבי"א לרש"ל עובדיה יוסף זקוק"ל ח"ה אור"ח סי' כ, חזון עובדיה פסח לגר"ע יוסף עמ' טו, ילקו"י כללים לרש"ל יצחק יוסף סי' רכה ס"כב, הלכה ברורה לגר"ד יוסף ח"א סי' רכו סי"ג, אבני דרך לגר"א פרינץ ח"א סי' לט ס"ד, ש"ת עטרת פז לגר"פ זביחי ח"ד אור"ח סי' יא).

להלן רשימת עצי פרי שאינם בחשש ההרכבה האסורה ומותר לברך עליהם לכל הדעות: אבוקדו, אנונה, אפרסמון, גויאבה, זית, חבוש, חרוב, ליצי, מנגו, ענבים, פיגויה, פיטאהוקובו, צברוסברס, קיווי, רימון, תאנה, תמר, תפוח(ע"פ ש"ת חלקת השדה לגאון שגאור רווח הל' כלליים סי' ז בסופו), שסק (הרז שגאור רווח רש מכון למצוות התלויות בארץ בעל פה ועיין בש"ת חלקת השדה פס).

להלן רשימת עצי פרי שהם בחשש ההרכבה האסורה : אגסים (95%) (ילקו"י הל' כלליים סי' רכה ס"י, ש"ת חלקת השדה לגר"ש רווח ח"ג הל' כללים סי' ז) אפרסק, שקד (הרז שגאור רווח הג"ל בעל פה, מועדים וחמנים לגר"מ שטרנבוך סי' ס עמ' קא, חלקת השדה ח"ג הל' ערלה סי' א ס"א, תשובות השדה חלק 83 של המכון למצוות התלויות בארץ עמ' לב) פירות הדר [כגון: לימון, תפוז וכו'] (ילקוט יוסף לרש"ל יצחק יוסף כללים סי' רכה ס"כב, חזו"ע פסח לרש"ל עובדיה יוסף עמ' טו ע"ג, חלקת השדה לגאון שגאור רווח ח"ג הל' ערלה סי' א"א מסתפק בזה ונוטה להחמיר).

ט. אין לברך ברכת האילנות אלא בשעה שהאילנות מוציאים פרחים (תורת מועדים ס"ז) ואפילו שיש בחלק מהענפים פירות ובחלק פרחים אפשר לברך (חזו"ע פסח עמ' כ) אבל אם נשרו כל הפרחים אי אפשר לברך עליהם (תורת מועדים פס).

י. צריך לפחות שיהיו שני אילנות כדי לברך ברכת האילנות ואפילו שני העצים ממין אחד, והמברך על ראית מיני אילנות שונים הרי זה משובח (תורת מועדים פ"ב ס"ו). ובדיעבד שאינו מוצא אלא אילן אחד שמוציא פרחים מברך עליו בכל זאת (חזו"ע ברכות עמ' תנח).

יא. כל המברך ברכת האילנות צריך לראות לפני הברכה את הפרחים של שני האילנות [ולא לסמוך על "הקהל" שראו] (ע"פ ש"ע סי' רכו ס"א שכתב "היולא כימי ניסן וראה", גמ' ברכות מג: "יחזי אילניו"). ובדיעבד אם לא ראה וברך כשחוזר ורואה אינו חוזר לברך (חזו"ע עמ' כח).

יב. יש לשים לב! אם האילנות במקום שמזבלים את האדמה ויש ריח רע (מחמת גללי הבהמות שיש בו) אסור לברך שם ברכת האילנות (ש"ע סי' עט ס"ד, ס"א ובאור הלכה).

יג. מותר לברך ברכת האילנות בשבת, אך לכתחילה עדיף לברך בימות חול (ש"ת יח"ד ח"א סי' ז) ואם רוצה לזכות את הציבור הבא לבית הכנסת בשבת ויש חשש שלא יבואו ביום חול, אזי מותר לכתחילה לברך ברכת האילנות בשבת וילקו"י פסח ח"א עמ' קפח).

וכשמברך בשבת יזהר מטלטול סידור במקום שאין עירוב (תורת מועדים ס"ד) כמו"כ אין לטפס, להישען או להניח חפצים על העץ (ש"ע סי' של"ו וילקו"י ס"א).

הלכות חודש ניסן

- א. שואלין בהלכות הפסח קודם הפסח שלושים יום מפורים! (חזו"ע עמ' א) (ש"ע אור"ח סי' תכט ס"א) ולכן ראוי שכל אדם ילמד ויחזור על הלכות פסח כדי שידע כיצד לנהוג למעשה.
- ב. בכל חודש ניסן אין נופלים על פניהם ואין אומרים וידוי ותחנון (ש"ע ס"א) וכן אין אומרים "צדקתך" בשבתות (ש"ע ס"ב, תורת מועדים פ"א ס"א).
- ג. יש נוהגים שלא עולים לבית הקברות כל חודש ניסן, מ"מ המנהג של-שבעה" וכן ל"שלושים" ויום השנה – עולים (אך נזהרים שלא להספיד את המת ולא לבוא לידי בכי) (ילקו"י אכלות סי' מ ס"ז) ואומרים תהילים וקדיש, אבל המנהג שאין אומרים צידוק הדין [מ"מ הנוהגים לאומרו אין צורך להעיר להם] (חזו"ע אכלות ח"א עמ' נב). מ"מ לא עולים לבית הקברות בחול המועד (גשך החיים ח"א פרט כט).
- ד. מת שנפטר ל"ע בחודש ניסן, אין מספידין אותו (לפי שהוא חודש שמחה) אלא אם כן היה הנפטר תלמיד חכם (ש"ע סי' תכ"ט ס"ב וזכה"ח סקל"ג). מ"מ גם בנפטר שאינו תלמיד חכם המנהג לומר דברי תורה לע"נ ולעורר את העם לתשובה (תורת מועדים).
- ה. אסור להתענות תענית ציבור בחודש ניסן, אבל מותר להתענות תענית יחיד. ולכן מותר להתענות ביום פטירת אביו או אימו, (אע"פ שתענית זו היא רק מנהג ולא חובה). מ"מ אסור להתענות ביום ראש חודש ניסן או בשבעת ימי הפסח, ויש להחמיר שלא להתענות גם באיסורו חג של פסח. ומנהגו שאין חתן וכלה מתענים ביום חופתם (ש"ע פס כה"ח ס"ק כ"ז, יבי"א ח"ג סי' א' אות יז).
- ו. כל אדם צריך לתת למגבית "קמחא דפסחא" שבעירו, כדי לאפשר גם לעניים לקנות מצות ויין. [אם הוא גר בעיר 30 יום ואם כוונתו להשתקע חייב מיד] (משנ"צ ס"ק ה, עיין ש"ע יור"ד סי' רטו ס"ה). ושיעור הנתינה הוא כפי הראוי לו, ומי שמשתמט מלתת ח"ו עוון הוא בידו (כה"ח ס"ק טז). וברמב"ם ובזוהר הקדוש הפליגו ברעתו ועונשו (פסח כהלכה סי' א ס"ג).
- ז. מנהג טוב לקרוא מחומש או מסידור החל מר"ח ניסן את "פרשת הנשיאים" כל יום את הנשיא שלו, וביום י"ג בניסן קוראים מתחילת פרשת בהעלותך עד "כן עשה את המנורה" (חזו"ע פסח עמ' ג).

הלכות הכנת הבית לפסח

- א. מנהג ישראל קדושים לסייד את הבית לקראת הפסח, ויש לזה טעם בהלכה (ש"ת תורה לשמה סי' תקט) ומי שאינו מסייד את ביתו, טוב שיבדוק את קירות המטבח ופינת האוכל אם דבוק שם חמץ, ובפרט בפינה שעומד שם התנור והגז (והחלון שלידו) ששם קרוב לודאי שיש שומן חמץ וטוב לנקותו (ה. ע. ועיין ש"ע סי' תמז ס"ז ומשנ"צ סי' תלג ס"ק כ).
- ב. טוב לנקות היטב (מצידם החיצוני) את חוטי החשמל של המכשירים במטבח כגון: התנור, המקרר וכו', לפי שמצוי שם חמץ (או לכלוכי חמץ). יש לבדוק ולנקות היטב את בקבוקי היין ובפרט את אלו שהגיעו במשלוחי המנות, את סלי הקניות שבבית, מכשיר הטלפון שבמטבח, צעצועי הילדים, העגלות ותיקי ביה"ס. ומה שאי אפשר לנקות יש להצניעו עד אחרי הפסח.
- ג. יש לנקות היטב את כסאות המטבח וכסאות חדר האוכל, יש לבדוק בחריצי הכורסאות והספות, וכן יש לבדוק בארונות החשמל והגז, בכיסאות הרכב וכן בכל ארונות הבית [וארונות הספרים] ובפרט שיש ילדים קטנים (שעשויים להסתיר לחם בכל מקום!) ולבדוק את סידורי הפרחים שאין שם שעורה שהחמיצה וכו'.
- ד. אם ישנם פירורי חמץ הנראים לעין אך אי אפשר להוציאם [מפני שהם בעומק] יש לנסות עם שואב אבק, ואם זה אינו עוזר, יבטלום בשעת אמירת "כל חמירא" (עיין ש"ע סי' תמז סעי' ח משנ"צ ס"ק לז). ואם יש שם כזית חמץ יכסו את המקום עד לאחר הפסח (פס ס"א).
- ה. ארונות של כלים או של אוכל קר, יש לנקות היטב בכל הפינות שלא יישאר עליהם שום חמץ בעין (סי' הגעלת כלים לפסח ס"יג ערך ארונות) וכן ארונות של הספרים יש לבדוקם (פס).
- ו. הספרים עצמם אין צורך לבדוקם (ש"ת אור לליון ח"א סי' ל"ב, חזו"ע עמ' לה) אבל ספרים שמביאים לשולחן בפסח והשתמשו בהם במשך השנה, כגון: מחזור לשלוש רגלים או ספרי פ"ש יש לבדוקם, שיש חשש שמא יפלו פרורי חמץ לאוכל בפסח (אור לליון ח"ג פ"ז ס"י). זמירונים של שבת וברכונים וכיוצ"ב אי אפשר לנקותם ויש להצניעם עד לאחר הפסח (תורת מועדים פ"ז אות ס).
- ז. יש לבדוק בכיסי הבגדים ובמיוחד בכיסי הילדים פן נשאר שם חמץ (חזו"ע עמ' לב) [ואינו צריך לבדוקם שוב בליל יד לאור הנר] ובגדים מכובסים אינם צריכים בדיקה [כי אבקת הכביסה פגמה וקלקלה אם היה שם משהו] (אור לליון ח"ג פ"ז ס"י).

משרדי "האיחוד" טל': 08-8644452 *לא לעיין בתפילה* דוא"ל: haihud.ashdod@gmail.com